

Γιατί και πώς η Ελάδα πρέπει να παίξει ρόλο στην Ανατολική Μεσόγειο

Παρά τη δύσκολη οικονομική συγκυρία που αντιμετωπίζει η χώρα, διαχρονικά και σε επίπεδο χάραξης μακροπράθεσμης στρατηγικής ασφάλειας και εξωτερικής πολιτικής, η Ελλάδα όφειλε και οφείλει να αναδείξει το γεωπολιτικό ρόλο της δραστηριοποιούμενη κατεξοχήν στο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου.

Μέχρι σήμερα, ωστόσο, και αντίθετα προς τις διακρύξεις περί ελληνικαύ ενδιαφέροντος και συμφερόντων στην περιοχή, η σχετική δραστηριοποίηση υπήρξε περιορισμένη, ιδιαίτερα μάλιστα σε σχέση με τις αντίστοιχες πρωτοβουλίες στο βαλκανικό χώρο, από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και μετά. Για την Ελλάδα, μια παρδοσιακή ναυτική δύναμη με εντυπωσιακές επιδόσεις σε παγκόσμιο επίπεδο, η περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου θα μπορούσε να αποτελέσει το φυσικό της χώρο. Με εκτεταμένο μήκος ακτών και πολυάριθμα

- Της Μαρίνας Σκορδέλη -
Η Μαρίνα Σκορδέλη είναι Διδάκτωρ Διεθνών Σχέσεων και Διευθύντρια του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας του Πανεπιστημίου Αθηνών.
Έχει διατελέσει Σύμβουλος του πρ. Πρωθυπουργού Κώστα Καραμανλή

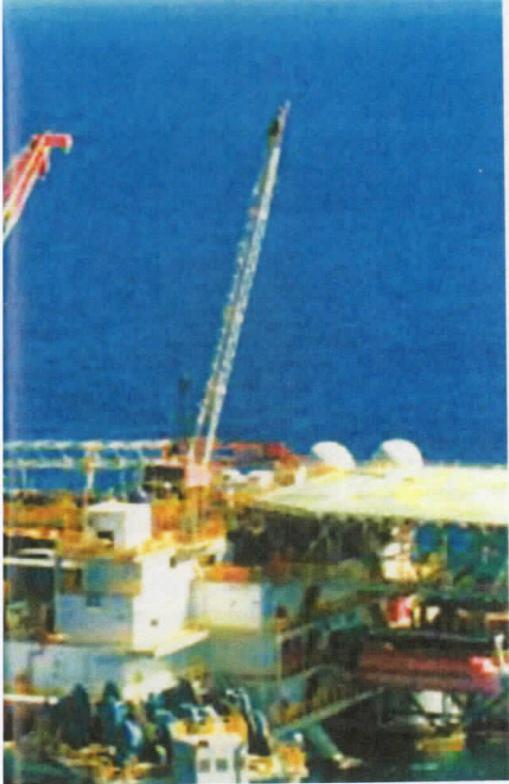
νησιά, η σχέση της χώρας με τη θάλασσα είναι μακραίων και η ελληνική ναυτιλία κατέχει εξέχουσα θέση παγκοσμίως, αποτελώντας βασικό κομμάτι της ελληνικής οικονομίας.

Σήμερα, το περιβάλλον ασφάλειας στην Ανατολική Μεσόγειο επιδεινώνεται ολοένα και περισσότερο. Οι βίαιες συγκρούσεις, είτε μεταξύ κρατών είτε στο εσωτερικό τους, εξακολουθούν να αποτελούν πραγματικότητα και να προκαλούν αστάθεια και ανασφάλεια. Με την εμφάνιση του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους (ISIS), η προερχόμενη από την περιοχή τρομοκρατία παίρνει νέα υπόσταση,

τις διαστάσεις της οποίας δεν μπορούμε να προβλέψουμε ακόμη με ακρίβεια. Η διασπορά των βαλλιστικών πυραύλων και των όπλων μαζικής καταστροφής αποτελεί πλέον απτή απειλή στην περιοχή. Κίνδυνοι «χαμπλής ασφάλειας», όπως ο εκτεταμένη λαθρομετανάστευση, ενισχύουν την αστάθεια και την ανασφάλεια.

Επιπλέον, όπως όλα δείχνουν, η ανάμεικη σε τρομοκρατικές οργανώσεις μελών μεταναστευτικών κοινοτήτων από κράτη της περιοχής στις δυτικές χώρες μπορεί να υποθάλψει τη διάχυση της τρομοκρατίας προς αυτές. Η περίπτωση του ISIS μας φέρνει στο νου τη θεωρία του ντόμινο που αναπτύχθηκε στη Δύση μετά την Ισλαμική Επανάσταση στο Ιράν, αλλά και πρόσφατα με την Αραβική Ένοικη, για την πιθανότητα ανατροπής μετριοπαθών κυβερνήσεων της περιοχής από ακραία ισλαμικά κινήματα που θα ελέγχονταν και θα υποστηρίζονταν από το Ιράν –ή πλέον

Το ελληνικό ενδιαφέρον για την Ανατολική Μεσόγειο αρχίζει να αυξάνεται, καθώς οι ενεργειακές φιλοδοξίες της χώρας επιβάλλουν μια πιο εντατική ανάπτυξη των σχέσεων της με τα κράτη της περιοχής.

από κάποιο άλλο κράτος ή μόρφωμα— και για την εξαπόλουσι ενός είδος jihad ενάντια στη Δύση. Για άλλη μια φορά, Ευρώπη και ΗΠΑ στρέφουν την προσοχή τους προς την περιοχή μας, καθώς τέτοια ζητήματα μπορούν να απειλήσουν είτε την ασφάλεια των πολιτών τους είτε ζωτικά οικονομικά συμφέροντά τους.

Επηρεασμός από τη Μέση Ανατολή

Ως κράτος της Ανατολικής Μεσογείου, η Ελλάδα γειτνιάζει με τον ευρύτερο μεσανατολικό χώρο και επηρεάζεται σημαντικά από τις εξελίξεις σ' αυτόν. Συνεπώς, έχει ιδιαίτερο συμφέρον από την επικράτηση ενός περιβάλλοντος σταθερόποτας και ανάπτυξης στην περιοχή, αλλά και από την προώθηση των σχέσεων της με τις χώρες αυτές τόσο σε διμερές όσο και σε πολυμερές επίπεδο.

Πράγματι, το ελληνικό ενδιαφέρον για

Η παράδοση διάχυσης της αραβικής τρομοκρατίας στο έδαφος της Ελλάδας, κατά τις προηγούμενες δεκαετίες, σε συνδυασμό με τις πρόσφατες εξελίξεις, καθιστούν αντουσχητικό το σενάριο επανάληψης του φαινομένου στα επόμενα χρόνια.

την Ανατολική Μεσόγειο αρχίζει να αυξάνεται. Οι ενεργειακές φιλοδοξίες της Ελλάδας επιβάλλουν μια πιο εντατική ανάπτυξη των σχέσεων της με τα κράτη της περιοχής. Από την άλλη, η πολιτική αστάθεια στο χώρο αυτό και το ενδεχόμενο διάχυσης της τρομοκρατίας θέτουν σε κίνδυνο ελληνικά συμφέροντα, όπως ο τουρισμός και η ασφάλεια των θαλάσσιων επικοινωνιών, ιδιαίτερα σε μια εποχή, κατά την οποία η χώρα φιλοδοξεί να εξελιχθεί σε ενεργειακό κόμβο. Η παράδοση διάχυσης της αραβικής τρομοκρατίας στο έδαφος της, κατά τις προηγούμενες δεκαετίες, σε συνδυασμό με τις πρόσφατες εξελίξεις, καθιστούν αντουσχητικό αυτό το σενάριο για την Ελλάδα στα επόμενα χρόνια. Η χώρα αποτελεί ελκυστικό χώρο τρομοκρατικής δράσης, εξαιτίας αρκετών παραγόντων, όπως η γεωγραφική της εγγύτητα στην περιοχή, τα εκτεταμένα και ευάλωτα σε λαθρομεταναστευτικά ρεύματα θα-

λάσσια σύνορά της, η εύκολη πρόσβαση στα υπόλοιπα κράτη της Ε.Ε. μέσω ενός κοινοτικού κράτους, η παρουσία δυτικών στόχων στο έδαφός της και η ελευθεροτυπία και δυνατότητα προβολής των ενεργειών αυτών σε ένα ευρωπαϊκό κράτος. Κίνδυνος θα μπορούσε, επίσης, να υπάρξει από την ενδεχόμενη διασύνδεση της διάχυσης αυτής με την εγχώρια τρομοκρατία. Επιπλέον, οι κυριότεροι κίνδυνοι που σχετίζονται με τη διάχυση των όπλων μαζικής καταστροφής, αλλά και βαλλιστικών πυραύλων, προέρχονται από την περιοχή και η Ελλάδα θα βρίσκεται, στα επόμενα χρόνια, όλο και περισσότερο μέσα στην εμβέλεια των πυραύλων αυτών. Τέλος, η Ελλάδα αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα από τη μετανάστευση που προέρχεται από τις χώρες της Μέσης Ανατολής, και μάλιστα σε περιόδους αναταραχών στην περιοχή. Η Μεσόγειος, και ιδιαίτερα το Αιγαίο, αποτελούν μια πολύ βασική οδό διέλευσης λα-

θρομεταναστών προς την Ελλάδα, κυρίως από μουσουλμανικές χώρες, και μάλιστα από την Τουρκία, την Αίγυπτο, τη Λιβύη και πλέον τη Συρία.

Ενίσχυση ελληνικού ρόλου

Δεδομένων των παραπάνω προκλήσεων, προσφέρονται ευρείες δυνατότητες ενίσχυσης του ρόλου της Ελλάδας στην Ανατολική Μεσόγειο και ανάπτυξης γεφυροποιού δράσης. Αξιοποιώντας τη στρατηγική θέση της στην περιοχή, σε συνδυασμό με τη συμμετοχή της στην Ε.Ε. και το NATO, αλλά έχοντας και η ίδια άμεσο ενδιαφέρον για τη σταθερότητα στο χώρο αυτό, η Ελλάδα μπορεί να μετατραπεί σε ζωτικό σύνδεσμο της περιοχής με τους ευρωατλαντικούς θεσμούς. Σαν χώρα της Ανατολικής Μεσογείου, η οποία έχει μια μακραίων παράδοση καλών σχέσεων με τα περισσότερα κράτη της περιοχής, η Ελλάδα μπορεί να αποτελέσει πολιτικό και κοινωνικό μοντέλο και να προσφέρει τεχνογνωσία, διευκολύνοντας την προσέγγιση με την Ένωση.

Ιδιαίτερη δραστηριότητα θα μπορούσε να επιδείξει η Ελλάδα στον τομέα της πολυμερούς αμυντικής συνεργασίας στην Ανατολική Μεσόγειο. Αυτό θα υπογράμμιζε το γεφυροποιό ρόλο της με τους ευρω-ατλαντικούς θεσμούς και θα καλλιεργούσε σχέσεις εμπιστοσύνης με τα κράτη της περιοχής, ενισχύοντας την επιρ-

ροή της. Κάτι τέτοιο είχε επιχειρηθεί ως ένα βαθμό κατά το παρελθόν, με τη διοργάνωση σεμιναρίων και κοινών ασκήσεων στο πλαίσιο του NATO, όπως η συνδυασμένη αεροναυτική άσκηση έρευνας και διάσωσης, αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών και παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας (Dolphin), με τη συμμετοχή των κρατών αυτών, για δύο συνεχόμενα έτη, το 2005 και 2006. Άλλα και στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) της Ε.Ε., η Ελλάδα έχει αναλάβει πρωτοβουλίες για την προσέγγιση των χωρών της περιοχής και τη συνεργασία με την Ε.Ε. Με σεμινάρια που αφορούσαν τη Μεσογειακή Διάσταση της ΚΠΑΑ, η Αθήνα έχει ως απώτερο στόχο τη δημιουργία ενός πλαισίου για την εμπλοκή των χωρών αυτών στην ΚΠΑΑ και τη συμμετοχή τους σε κοινές ασκήσεις και ενδεχομένων κοινές επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων. Ιδιαίτερη έμφαση είχε δώσει η Ελλάδα στην προσπάθεια της Ε.Ε. να ενημερώσει και να καθησυχάσει τα αραβικά κράτη για το ρόλο της ΚΠΑΑ στη διατήρηση της ειρήνης και της σταθερότητας στην περιοχή και για το γεγονός ότι αυτή δεν στρέφεται εναντίον τους.

Στο επιχειρησιακό πεδίο, η συνεισφορά της Ελλάδας στον τομέα της ασφάλειας και της σταθερότητας στην περιοχή, με έμφαση στο ναυτικό σκέλος, μπορεί να αποδειχθεί πολύτιμη. Το συγκριτικό πλεο-

νέκτημα που διαθέτει η χώρα μας στη θάλασσα υποδεικνύει και τον τομέα, στον οποίο η Ελλάδα θα πρέπει να επικεντρώσει την προσοχή της, ώστε να αυξήσει την επιρροή της στην Ανατολική Μεσόγειο. Με έμφαση σε θέματα ασφάλειας των θαλασσών επικοινωνιών στην περιοχή, και μάλιστα στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, η Ελλάδα μπορεί να αναδείξει τη σημασία της για τα ευρύτερα ευρω-ατλαντικά συμφέροντα, εξυπηρετώντας παράλληλα ζωτικά δικά της συμφέροντα που σχετίζονται με την αποτροπή των απειλών και την εξασφάλιση ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για τη ναυσιπλοΐα, τον τουρισμό, την εξόρυξη και μεταφορά ενέργειας, τις αντιστοιχείς υποδομές και το περιβάλλον.

Σήμερα, στο πλαίσιο της ΝΑΤΟϊκής επιχείρησης Active Endeavour στη Μεσόγειο, η Ελλάδα έχει διαθέσει σύστημα επιπήρησης στο Αιγαίο με τη χρησιμοποίηση παρατηρητηρίων και πλοίων, άλλες ναυτικές δυνάμεις, καθώς και το Ναύσταθμο Κρήτης ως Προκεχωρημένη Βάση Υποστήριξης. Το Κέντρο Εκπαίδευσεως Ναυτικής Αποτροπής (KENAP) στη Σούδα θεωρείται κατάλληλο για την ενίσχυση της θαλάσσιας ασφάλειας και την εξειδίκευσή του σε τεχνικές νηοψιών. Το Πολυεθνικό Συντονιστικό Κέντρο Στρατηγικών Θαλασσών Μεταφορών (ΠΟΣΚΕΣΘΑΜ) στην Αθήνα αξιοποιεί το δυναμικό και αξιόπιστο ελληνικό εμπορικό και επιβατηγό στόλο για στρατηγικές μεταφορές από το NATO και την Ε.Ε. Σημαντική είναι και η συνεισφορά της Ελλάδας στην αντιμετώπιση της πειρατείας, αλλά και στον απεγκλωβισμό Ελλήνων και ξένων υπηκόων με ναυτικά μέσα, σε περιπτώσεις όπως οι εχθροπραξίες στη Λίβανο και στη Λιβύη.

Πέρα από τη δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος, η επίτευξη σταθερότητας και ανάπτυξης στην Ανατολική Μεσόγειο θα προσφέρει και νέες προοπτικές για την Ελλάδα. Η θέση της ως ενός σταθερού κράτους στην περιοχή, η παραδοσιακά δυναμική ναυτική παρουσία της και οι προοπτικές εξέλιξής της σε σημείο κατάλοης σημαντικών ενεργειακών δικτύων της δίνουν ισχυρά πλεονεκτήματα. Αυτήν την συνειδητοποίηση αντικατοπτρίζουν και οι προτάσεις που είχε υποβάλει η Αθήνα, στο πλαίσιο της Ένωσης για τη Μεσόγειο, με σκοπό την πραγματοποίηση προγραμμάτων σε τομείς ιδιαίτερου ελληνικού ενδιαφέροντος, όπως είναι η πρόταση για τους θαλάσσιους διαδρόμους στη ΝΑ Μεσό-

Στο πλαίσιο της ΝΑΤΟϊκής επιχείρησης Active Endeavour στη Μεσόγειο, η Ελλάδα έχει διαθέσει σύστημα επιπήρησης στο Αιγαίο με τη χρησιμοποίηση παρατηρητηρίων και πλοίων, άλλες ναυτικές δυνάμεις, καθώς και το Ναύσταθμο Κρήτης ως Προκεχωρημένη Βάση Υποστήριξης.

Όπως αποδεικνύεται και από το πλήθος πρόσφατων περιστατικών με λαθρομετανάστες στις ακτές της Κύπρου, η Μεγαλόνησος αντιμετωπίζει τις ίδιες σημαντικές προκλήσεις με την Ελλάδα.

γειο, που προβλέπει τη διασύνδεση ελληνικών λιμανιών με λιμάνια της Συρίας, της Αιγύπτου και της Λιβύης, η πρόταση για τη συνεργασία στον τομέα της πλιακής ενέργειας και η πρόταση για τη διαχείριση των υδάτινων πάρων στη Μεσόγειο.

Μολονότι τα σχέδια αυτά δεν έχουν προχωρήσει, εξαιτίας εν πολλοίς και της κατάστασης στην Ανατολική Μεσόγειο, μία άλλη ελληνική πρωτοβουλία στον τομέα της εκπαίδευσης, με σκοπό τη διαπλανεπιστηματική συνεργασία μεταξύ των χωρών της περιοχής, έχει σημειώσει πρόοδο. Πρόκειται για τη δημιουργία πόλου Ανατολικής Μεσογείου του Ευρω-Μεσογειακού Πανεπιστημίου, με βάση το Πανεπιστήμιο της Ρόδου, και την ίδρυση του Κέντρου Έρευνας και Σπουδών για την Ανατολική Μεσόγειο (Center of Research and Studies for the Eastern Mediterranean CREMO).

Συντονισμός με την Κύπρο

Ιδιαίτερη προστιθέμενη αξία, αλλά και στρατηγικό βάθος, τόσο από πλευράς πολιτικής και οικονομικής δραστηριοποίησης όσο και στον τομέα της ασφάλειας, μπορεί να προσδώσει στο όλο εγχείρημα ο συντονισμός και ο προσδιορισμός κοινών στόχων μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου, δύο κρατών της Ανατολικής Μεσογείου, μελών της Ε.Ε., που αποτελούν γεωγραφικό τόξο στην καρδιά της περιοχής. Και οι δύο μπορούν να αναζητήσουν ευκαιρίες για

μένης της εξέχουσας θέσης της ελληνικής και της κυπριακής ναυτιλίας, οι επιπτώσεις στον τουρισμό με την κεντρική θέση που κατέχει στις οικονομίες τους, η μετανάστευση, η διάχυση της τρομοκρατίας, αλλά και η διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής, καθώς είναι οι πρώτες που θα βρεθούν στην εμβέλειά τους, είναι πολύ σημαντικές προκλήσεις που απασχολούν και μελλοντικά θα απασχολήσουν ακόμη περισσότερο και τις δύο.

Στον τομέα της ασφάλειας, η θέση της Κύπρου ως το εγγύτερο ευρωπαϊκό έδαφος στα σημεία κρίσεων την καθιστά ιδιαίτερο ασφαλές καταφύγιο και προκεχωρημένο φυλάκιο για εκκένωση πληθυσμών και βάση επιχειρήσεων, κάτι που ισχύει και για την Κρήτη. Η κεντρική σημασία της γεωγραφικής θέσης της Κύπρου καταδεικνύεται από τις διευκολύνσεις που παρέχει στην UNIFIL, αλλά και σε μεμονωμένα κράτη που συμμετέχουν σ' αυτήν. Η Κύπρος έχει, επίσης, επιδείξει ισχυρή δέσμευση στη ναυτική συνεργασία για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και, ειδικότερα, συνεργάζεται στον τομέα αυτό με τις ΗΠΑ, στο πλαίσιο της Proliferation Security Initiative.

Η συνεργασία των δύο χωρών για την αντιμετώπιση προκλήσεων ασφάλειας στην Ανατολική Μεσόγειο θα αναδείκνυε τον γεωπολιτικά αλληλοσυμπληρωματικό χαρακτήρα τους και θα επέτρεπε την

Η κεντρική σημασία της γεωγραφικής θέσης της Κύπρου καταδεικνύεται από τις διευκολύνσεις που παρέχει στην UNIFIL (στη φωτογραφία, πλοία του Γερμανικού Ναυτικού στο λιμάνι της Λεμεσού), αλλά και σε μεμονωμένα κράτη που συμμετέχουν σ' αυτήν.

πλήρως αξιοποίηση των στρατηγικών πλεονεκτημάτων τους και τον καλύτερο έλεγχο των θαλάσσιων και εναέριων επικοινωνιών στην περιοχή. Κοινές περιπολίες για την επιτήρηση των θαλασσών στην Ανατολική Μεσόγειο θα διασφάλιζαν ζωτικά συμφέροντα για τις ίδιες και για την Ευρώπη, όπως για παράδειγμα την ασφαλή ροή των ενεργειακών και άλλων πόρων προς τη Δύση και την αποφυγή επεισοδίων με επιπτώσεις στον τουρισμό.

Δυνάμεις των δύο χωρών θα μπορούσαν να συνεργαστούν για την ανίχνευση, την αποτροπή και τον έλεγχο τρομοκρατικών δικτύων και της διάδοσης των όπλων μαζικής καταστροφής στην περιοχή. Ελλάδα και Κύπρος, ως μέλη της Ε.Ε., θα μπορούσαν να αποτελέσουν επιπλέον συνδετικό κρίκο για αμυντική συνεργασία της Ένωσης με τους εκτός Ε.Ε. μεσογειακούς εταίρους της Ανατολικής Μεσογείου, πρωθώντας την αλλοιοκατανόηση και την εμπιστοσύνη, κοινές ασκήσεις και επαφές στρατιωτικών παραγόντων. Τέτοιες πρωτοβουλίες θα συνέβαλαν στην ενίσχυση της ασφαλείας στην περιοχή, εξυπηρετώντας τα οικονομικά συμφέροντα και την ασφαλεία των ίδιων, αλλά και αναδεικνύοντας την χρησιμότητά τους για την ευρύτερη ευρω-ατλαντική ασφάλεια. Παράλληλα, θα ενίσχυαν και την επιρροή τους στον χώρο αυτό.

Στον οικονομικό και διπλωματικό τομέα, ο σχεδιασμός θα πρέπει αναγκαστικά να είναι περισσότερο μακροπρόθεσμος, καθώς η συγκυρία της έκρυθμης κατάστασης στην περιοχή, του ίδιου του Κυπριακού προβλήματος, αλλά και της οικονομικής κρίσης σε Ελλάδα και Κύπρο, δεν είναι ευνοϊκή. Ήδη οι παραπάνω δράσεις στον τομέα της ασφαλείας μπορεί να αποδειχθούν ιδιαίτερα δαπανηρές.

Ωστόσο, Ελλάδα και Κύπρος μπορούν να αποτελέσουν τη γέφυρα για επιχειρηματική πρόσβαση των χωρών της περιοχής στις αγορές της Ε.Ε., τα λιμάνια και οι υποδομές τους μπορούν να συνδέσουν της αντίστοιχες θαλάσσιες μεταφορές και το ίδιο μπορεί να συμβεί με τους ενεργειακούς δρόμους που χαράσσονται στην Ανατολική Μεσόγειο. Αυτές οι προπτικές υπογραμμίζουν και το ενδιαφέρον που έχουν συμφέροντα να επιδείξουν οι δύο χώρες για την ειρήνευση στην περιοχή και υποδεικνύουν την ανάγκη ενεργού ρόλου προς αυτήν την κατεύθυνση. Αυτός μπορεί να πάρει τη μορφή πρωτοβουλιών για

Η αποτυχία της πρωτοβουλίας του αντιπροέδρου των ΗΠΑ Τζ. Μπάιντεν το Μάιο (στις φωτογραφίες με τον Κύπριο πρόεδρο Ν. Αναστασιάδη και τον Τουρκοκύπριο εκπρόσωπο Ντ. Έρογλου) δείχνει ότι ο σχεδιασμός μας θα πρέπει, αναγκαστικά, να είναι περισσότερο μακροπρόθεσμος, καθώς η συγκυρία της έκρυθμης κατάστασης στην περιοχή, του ίδιου του Κυπριακού προβλήματος, αλλά και της οικονομικής κρίσης σε Ελλάδα και Κύπρο, δεν είναι ευνοϊκή.

την προσέγγιση και τις ανθρώπινες και άλλες επαφές μεταξύ των μερών και γεφυροποιού δράσης και μεταφοράς ανησυχίων των χωρών της περιοχής προς την Ε.Ε., κάτι που κατά καιρούς και οι ίδιες έχουν επιζητήσει. Σε έναν πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα, η προεργασία αυτή θα οδηγήσει και σε ένα πιο πρόσφορο έδαφος για τα ελληνικά συμφέροντα στις ευκαιρίες που θα παρουσιαστούν με την παύση των συγκρούσεων στις χώρες αυτές και τις ανάγκες που θα προκύψουν για ανάπτυξη και ανοικοδόμηση, π.χ. στον κατασκευαστικό τομέα.

Ασφαλώς, η έξοδος της Ελλάδας από την κρίση θα της επιτρέψει να αφιερώσει μεγαλύτερο πολιτικό και οικονομικό κεφάλαιο στις περιοχές αυτές. Η επίλυση της αραβοϊσραηλινής σύγκρουσης, αλλά και του Κυπριακού προβλήματος, θα άρουν

σημαντικά εμπόδια για τη δραστηριοποίηση στην Ανατολική Μεσόγειο, διευκολύνοντας τις πολυμερείς συνεργασίες, αλλά και τον περιορισμό των παρεξηγήσεων από τη συνεργασία με το ένα ή το άλλο κράτος της περιοχής, καθώς και απελευθερώνοντας μεγαλύτερη δυναμική για τις ελληνικές προσπάθειες.

Όπως έχουμε ξαναπεί (βλ. τεύχος Φεβρουαρίου «Α&Δ»), στη θάλασσα, η Ελλάδα διατηρεί το συγκριτικό πλεονέκτημα. Τόσο στον τομέα της ασφαλείας όσο και στον οικονομικό και πολιτικό, η Ελλάδα οφείλει να επενδύσει στο πλεονέκτημα αυτό, προκειμένου να ενισχύσει την παρουσία της στην Ανατολική Μεσόγειο, να εξυπηρετήσει τα συμφέροντά της και να αναδείξει τη σημασία της για τους Ευρωπαίους, Αμερικανούς και περιφερειακούς εταίρους και συμμάχους.